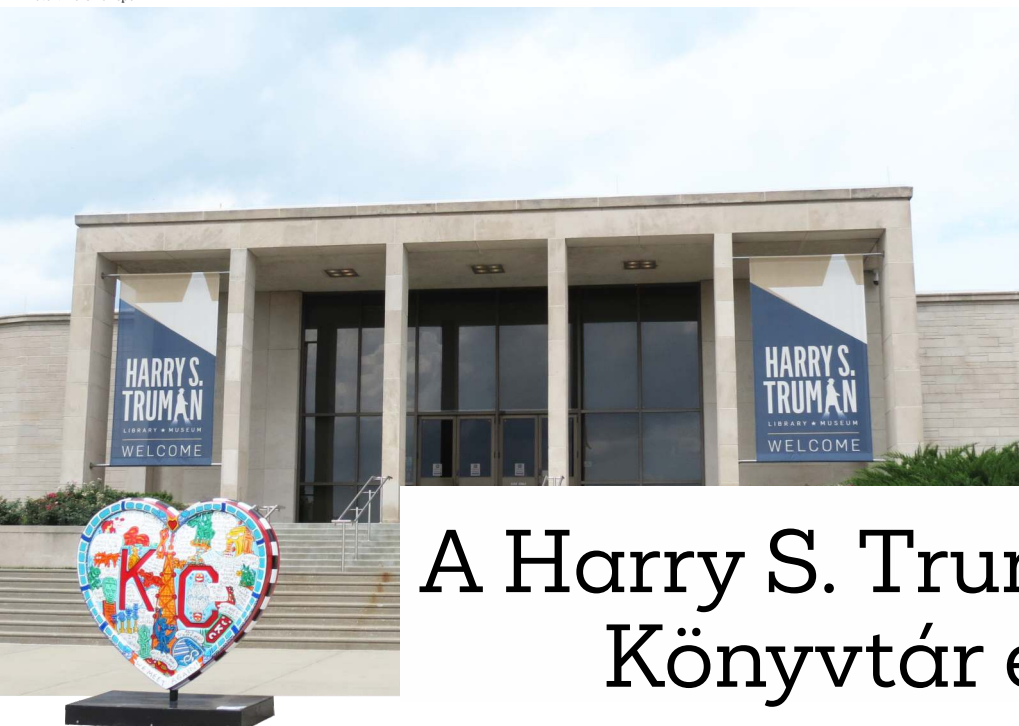

Fotók: A szerző képei

Egy szuperhatalom
apjának
legfőbb emlékhelye.

A Harry S. Truman Elnöki Könyvtár és Múzeum

vetik Rooseveltt mintáját. Miután felépül a könyvtár, a Nemzeti Levéltár fenntartásába kerül, illetve folyamatosan gyarapodik az elnöki iratokon túl az adminisztráció számos tagjának magánhagyatékával. Ezáltal az adott amerikai elnöknek politikai hagyatékát kutatni szándékozók egy tematikus könyvtárban, levéltárban kutathatnak, s az érdeklődők egy múzeumi tárlatot is megtekinthetnek. A mostani írásban az idén 140 éve született Harry S. Truman elnöki könyvtárának történetét és a szerző személyes kutatási tapasztalatait mutatjuk be.

Truman, a település büszkesége

Az elnöki könyvtárak helyét alapítójuk jelöli ki, de általában legmeghatározóbb lakhelyükön vagy születési helyükön építik fel. Truman esetében fiatalon, kezdő ügyvédi és bírói karrierjének helyszínét a Missouri állambeli Independence városát választotta. A település rendkívül büszke szülőföldre: a helyi bíróság előtt szobor állít emléket az egykori elnöknek; a volt lakhelyeit emléktábla jelzi, s a személyes otthona nemzeti parki fenntartásban várja a látogatókat; a Trumanhoz kötődő helyszíneknél, például idősebb fákknál is tábla jelzi a kapcsolódását az elnök életéhez. A város számára az emlékhelyeket felkereső turisták a világ minden pontjáról vonzzák a látogatókat, akik meg akarják is-

merni az USA egyik legjobb megítélésű elnökét, vagy csak egy pecsétet szeretnének az elnöki könyvtárak látogatására sarkalló „útlevelükbe”.

Miután Truman távozott a Fehér Házból, Independence-be vonult vissza, és elnöki könyvtárának felépítésére fordította „nyugdíjas éveit”. Éveken át járta az országot, és gyűjtötte az adományokat az épület felépítésére, berendezésére. Az Independence városának kezelésében álló közpark területén épült fel a könyvtár, s 1957. július 6-án nyitották meg a nagyközönség előtt. A nyugdíjas elnök az épületben saját irodát alakított ki, ahonnan követte a világ híreit, s ahol fogadott számos méltóságot. Többek között így kerülhetett sor 1963. november 5-én Nagy Ferenc, emigrációba kényszerült, bissei származású miniszterelnök látogatására is, amikor is a (miniszter)elnökségük során kettejük között kialakult személyes ismertség okán reggel háromnegyed nyolckor találkozhattak, és a kisgazda politikus megtekinthette amerikai partnere újdonsült munkahelyét. Az újdonsült „ovális iroda” mind a mai napig megtekinthető, ráadásul olyan állapotban, ahogy Truman halálakor maradt. Truman elkötelezettségét könyvtára felé jelzi az is, hogy az elnököt és feleségét a levéltár kutatótermétől alig pár méterre helyezték örök nyugalomra.

„Az elnöki könyvtárak helyét alapítójuk jelöli ki, de általában legmeghatározóbb lakhelyükön vagy születési helyükön építik fel”

Az Amerikai Egyesült Államokban egy különleges közgyűjteményi típust jelentenek az elnöki könyvtárak. Franklin Delano Rooseveltt személyes és elnöki iratait egy támogatói által épített könyvtárnak adományozta. 1978 óta már külön törvény szabályozza ezeket az intézményeket, de felépítésük körülményei kö-

Az elnöki tárgyi örökség – a múzeum

Az elnöki könyvtárhoz tartozik egy, a közelmúltban felújított állandó tárlatot és számos időszakos kiállítást magában foglaló múzeum. Az állandó kiállítás kronologikusan követi végig Harry S. Truman életét. A tárlatnak számos interaktív eleme van, így például az első világháborúnál kipróbálhatjuk magunkat tüzérségi tisztként egy videójátékban, vagy egy-egy kérdésre kinyitható ajtók vagy fiókok révén kapunk választ. Jól olvasható, szépen tördelt és szerkesztett feliratokkal látták el a tárgyakat és a vitrineket, illetve túlszűfoltás sem jellemezte a kiállítást. Kiemelt helyen szerepelt a kiállításban az atombomba kifejlesztése és használata, Izrael létrejötte vagy Kelet-Európa vasfüggöny mögé szorulása. Olyan különleges iratokat is bemutatnak, mint az atombombát fejlesztő tudósok petíciója, a Fehér Házban használt, csendes-óceáni hadműveleteket ábrázoló térkép. A kiállítás hangsúlya az elnökségek idején némileg az egyetemes történelem felé tolódott, de ez érthető, hiszen Truman elnöksége alatt vált az USA szuperhatalommá.

Az amerikai politikatörténet egyik különleges eseménye volt Truman második elnökjelölti kampánya, mikor is a kedvezőtlen közvélemény-kutatási adatok ellenére sikerült megnyernie a választást. A kiállítás

rendkívül személyesen, Truman és családja nézőpontjából ábrázolta ezt az időszakot, mivel a felesége és a lánya is aktív szereplője volt a kampánynak. Ez a személyes szál főleg a tárlat második felében erősödik fel, mikor is az elnöki könyvtár felépítését, a Fehér Ház 1948–1952 között zajló felújítását ismerhetik meg a látogatók.

A múzeumhoz tartozik egy alagsori kiállítótér is, ahol ottjártamkor (2023 júniusában) Truman által használt autók és egy Japán kertkultúráját bemutató időszakos fényképkiallítás volt látható.

Truman mögött kutatni a múltat

Az érdeklődő közönség mellett a történészek, a huszadik század történelmével foglalkozó szakemberek számára is kínál érdekességeket az elnöki könyvtár. Bár igen fejlett digitalizációs tevékenységet folytatnak, de a hatalmas iratanyag kisebb része került fel a honlapjukra. Írott, képi, térképészeti, mozgóképes vagy audio forrásokat egyaránt őriz a gyűjtemény, amelyhez gyűjteményenként és témánként is mapaszintű segédletek állnak a kutatók rendelkezésére. A Covid-19 világjárványt követően még életben lévő korlátozások miatt maximálva volt a kutatóhelyek száma, de előzetes bejelentkezést és ingyenes beiratkozást követően érdemi korlátozások nélkül hozzáférhető az iratok.

„Az elnöki könyvtárhoz tartozik egy, a közelmúltban felújított állandó tárlatot és számos időszakos kiállítást magában foglaló múzeum”

tok. A kutatók saját fényképezőgéppel vagy iratot nem érintő erős fénytől mentes szkennelvel ingyenesen digitalizálhatnak. A szakemberek a rendkívül értékes kutatóidő rovására a személyzetrel közös könyvtárban érkezhettek is. A segítőképző kutatószolgálat pedig igyekszik a közletről vagy messziről érkezett érdeklődő minden kérdését megválaszolni. A levéltár mellett könyvtár is van, de kölcsönzésre nincs mód. Elsősorban a kutatást segítő alapművek, nagyobb témákat felölelő monográfiák, biográfiák, szakmunkák jelentik a gyűjtemény gerincét.

Harry S. Truman méltó emlékhelyet emelt elnökségének és az Amerikát szuperhatalommá emelő időszaknak. Az amerikai középnegyati régió egyik kedvelt történelmi látványossága, amely számos érdeklődőt vonz. A múzeum, a levéltár és a könyvtár egyaránt a tudásátadás legkorszerűbb módjaival segíti a látogatókat. Truman döntéseiről természetesen hasonló viták zajlanak szakmai körökben és a közbeszédben, mint a magyar történelem fordulópontjai esetében is. Mégis úgy gondolom, hogy egy-egy ilyen komplex közgyűjtemény elősegítheti a kutatást, a múltunk megismerését és a források megőrzését. Erre tökéletes példát mutat az, ahogyan Truman szellemét és örökségét egy elnökhöz méltóan ápolják Independence-ben.

Máté Zsolt

